

Extra toelichting inzake box 3

Hoewel box 3 een vermogensrendementsheffing betreft, heeft deze vanwege het gebruik van de forfaitaire rendementen kenmerken van een vermogensbelasting. Sinds 2017 werkt deze belasting progressief uit omdat sindsdien - afhankelijk van de hoogte van het vermogen - een andere vermogensmix wordt verondersteld. Daarbij geldt dat hoe hoger het vermogen, hoe groter het veronderstelde aandeel van beleggingen in de vermogensmix. Zie tabel 1 voor forfaitaire rendementen op vermogen in box 3. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat grotere vermogens hogere rendementen kunnen halen omdat grote vermogens meer risicodragend kunnen worden belegd.²⁷⁹ De vormgeving van de huidige box 3-heffing is vanuit uitvoerbaarheid ingegeven. Belangrijkste aandachtspunt van de huidige box 3-heffing is dat enerzijds de spaarders belasting betalen over een bedrag dat hoger is dan de werkelijk ontvangen rente. Anderzijds worden verhuurders lager belast ten opzichte van de behaalde verhuurinkomsten uit vastgoed. Dat geldt ook voor aandelenbeleggers die in jaren van stijgende beurzen aanzienlijk hogere rendementen maakten, al dan niet gerealiseerd. De forfaitaire rendementsheffing in box 3 staat al jaren ter discussie en op 24 december 2021 heeft de Hoge Raad geoordeeld dat het huidige box 3-stelsel in strijd is met het eigendomsrecht en discriminatieverbod van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) in de gevallen waarin het werkelijk behaalde rendement lager is dan het forfaitair berekende rendement.

Tabel 1: berekening forfaitair rendement op vermogen over 2022

Tarief schijf	Grondslag box 3	Rendement op sparen	Rendement op beleggen	Gemiddeld rendement
		-0,01%	5,53%	
1	tot € 50.651	67%	33%	1,82%
2	vanaf € 50.651 tot € 962.351	21%	79%	4,37%
3	vanaf € 962.351	0%	100%	5,53%

Box 3 en het arrest van de Hoge Raad op 24 december 2021

In box 3 worden de overige spaar- en beleggingstegoeden belast op basis van een forfaitair rendement. Box 3 is in 2001 ingevoerd uit onvrede over het stelsel van voor 2001. De onvrede betrof met name het feit dat vermogenswinsten onbelast bleven. In box 3 gold een vast forfaitair rendement van 4 procent. Dat was destijds een inschatting van een risicovrij rendement dat men geacht werd gemiddeld over een langere periode eenvoudig te kunnen behalen. Het percentage beoogde aan de lage kant te zijn vanwege het ontbreken van een tegenbewijsregeling. Door de dalende rente kwam de 4 procent steeds verder af te staan van het werkelijke rendement. Per 2017 is het stelsel aangepast met als doel om het forfaitaire rendement beter aan te laten sluiten bij het werkelijke rendement. Ten eerste door op macro niveau de forfaitaire rendementen te berekenen op basis van gemiddelde feitelijke rendementen tav spaartegoeden, beleggingen en vastgoed.

²⁷⁹ Piketty laat in zijn boek "Le Capital au XXIe siècle" uit 2013 zien dat mensen vanaf een zeker vermogen in staat zijn hoge rendementen te halen.

Voor rente op spaarvermogen gaat het om het rendement in het afgelopen jaar en die op beleggingen en vastgoed op langjarig voortschrijdend gemiddelde. Ten tweede door afhankelijk van de hoogte van het vermogen een andere vermogensmix te veronderstellen. Daarbij wordt er van uitgegaan dat naarmate iemand meer vermogen bezit er meer rendement op het vermogen kan worden behaald. Dat wordt geoperationaliseerd door bij een hoger vermogen een hoger percentage beleggingsvermogen te veronderstellen en een lager percentage spaarvermogen. Er worden drie rendementsklassen onderscheiden. Bij iedere volgende schijf wordt op deze manier een hoger fictief rendement over het vermogen berekend. Op macroniveau sluit de forfaitaire portfolio aan bij de werkelijke portfolio van het totale box 3-vermogen naar vermogensklasse. Op microniveau kan de werkelijke portfolio uiteraard flink afwijken van de gemiddelde portfolio in dezelfde vermogensklasse.

Op 24 december 2021 heeft de Hoge Raad over box 3 geoordeeld dat de forfaitaire wijze waarop het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen is bepaald in box 3 in 2017 en 2018 strijdig is met het recht op eigendom en het verbod op discriminatie dat is vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) en dat dit moet worden hersteld. Dit betreft de gevallen waarin het werkelijk behaalde rendement lager is dan het forfaitair berekende rendement.

De Hoge Raad oordeelt in het arrest dat er geen redelijke verhouding bestaat tussen de belangen die de wetgever heeft willen dienen met het stelsel en de rechtsongelijkheid die wordt veroorzaakt door de vormgeving die de wetgever heeft gekozen. Voor degene die door dit forfaitaire stelsel wordt geconfronteerd met een heffing over een forfaitair inkomen dat hoger is dan het werkelijk behaalde rendement leidt dit tot een schending van De EVRM. Dit betekent niet dat in de belastingheffing geen gebruik gemaakt mag worden van forfaits, maar met de gebruikte forfaits moet de werkelijkheid zo goed mogelijk worden benaderd. Vanwege de tekortkomingen in het huidige stelsel en omdat invoering van een heffing op basis van werkelijke rendementen niet vóór 2025 kan worden verwacht, biedt de HR de desbetreffende belastingplichtige rechtsherstel.

Hersteloperatie

Het kabinet op 28 april jl. heeft besloten om het rechtsherstel voor de massaal bezwaarmakers over de jaren 2017-2020 en voor alle belastingplichtigen wiens aanslag nog niet onherroepelijk vaststond (dat zijn onder meer alle belastingplichtigen over de jaren 2021-2022) in gang te zetten volgens de forfaitaire spaarvariant. Voorlopig krijgen alleen deze bezwaarmakers en belastingplichtigen van wie de definitieve aanslag nog niet vaststond compensatie. De automatische compensatie betekent dat voor de belastingplichtige het inkomen uit sparen en beleggen voor de belastingen wordt verminderd als het nieuw berekende forfaitaire rendement lager is dan het oorspronkelijk berekende forfaitaire rendement. Er wordt gewerkt met drie forfaits: voor spaargeld, schulden en overige bezittingen. Deze forfaits worden toegepast op de werkelijke vermogensmix, dat wil zeggen op het werkelijke spaargeld, de werkelijke schulden en de werkelijke overige bezittingen. De forfaitaire vermogensmix die het box 3 stelsel nu hanteert, wordt dus verlaten. De onderstaande tabel biedt een overzicht van de gehanteerde forfaits bij het geautomatiseerde rechtsherstel, naar aanleiding van het verzoek van het lid Stoffer. Het forfait op spaargeld is de gemiddelde rente op spaargeld in het belastingjaar. Het forfait op schulden is de gemiddelde rente op uitstaande hypotheekschulden in het belastingjaar. Het forfait op beleggingen is het forfait zoals dat de afgelopen jaren gold voor rendementsklasse II van box 3. Dat is een gewogen gemiddelde van de meerjaarlijkse gemiddelde rendementen op obligaties, aandelen en onroerend goed.

Forfaitaire rendement	2017	2018	2019	2020	2021
Spaargeld	0,25%	0,12%	0,08%	0,04%	0,01%
Beleggingen	5,39%	5,38%	5,59%	5,28%	5,69%
Schulden	3,43%	3,20%	3,00%	2,74%	2,46%

Overbruggingswet box 3 jaren 2023 en 2024

Voor de belastingjaren 2023 en 2024 wordt overbruggende wetgeving voor box 3 ontworpen. Deze wetgeving zal het huidige box 3-stelsel vervangen voor die jaren en wordt gebaseerd op de voor het rechtsherstel gekozen oplossingen, de forfaitaire spaarvariant. Met het wetsvoorstel wordt box 3 met ingang van belastingjaar 2023 in lijn gebracht met het EVRM.